

Zpráva z pracovní cesty do Paříže (4.(5.) – 9. 6. 2014, 37. mezinárodní symposium ICOFOM, Paříž)

Ve dnech 4. – 9. 6. 2014 jsem se zúčastnil 37. mezinárodního symposia Mezinárodního komitétu pro muzeologii, jehož jsem členem. Samotná konference probíhala ve dnech 5. – 9. 6. 2014, dopolední přednášky prvních tří dnů probíhaly v historických přednáškových sálech pařížské Sorbonny, odpolední pak vzhledem k rozdělení účastníků do čtyř skupin již v menších učebnách v jiných částech univerzity.

V letošním roce bylo zvoleno velmi široké téma – Nové tendence v muzeologii. Pojednávaná problematika však byla vnitřně ještě dále rozdělena v devět sekcí, jejichž výčet uvádím:

- 1. Geopolitický charakter muzeologie**
- 2. Vědy, dějiny umění, etnografie...ze současného pohledu**
- 3. Muzejní etika ve 21. století**
- 4. Veřejnost, edukace, komunikace**
- 5. Participativní muzeologie**
- 6. Epistemologie muzeologie**
- 7. Kybermuzeologie (cybermuseumology)**
- 8. Nový přístup k dědictví?**
- 9. Historie a budoucnost muzeologie**

Ukázalo se – alespoň pokud jde o rozdělení mých zájmů – že je toto rozčlenění do velkého množství sekcí značně problematické. Mezi vybranými odpoledními přednáškami jsem musel často přecházet v souvislosti s vyhodnocováním, o co mám největší zájem. V konečném výsledku jsem se tak zúčastnil větší (nikoli však celé) části prvního bloku, věnovaného pojmání muzeologie v závislosti na geografické oblasti, několika přednášek o problematice kybermuzeologie a virtualitě a o komunikaci s veřejností. Naopak v případech několika témat, která mě původně zajímala, jsem absolvoval pouze jeden příspěvek (muzejní etika 21. století; participativní muzeologie; epistemologie muzeologie) a někdy dokonce žádný (historie a budoucnost muzeologie; vědy, dějiny, etnografie...ze současného pohledu). Přestože názvy přednášek slibovaly velkou zajímavost a přínos k dalšímu muzeologickému myšlení (a jistě tomu tak i bylo, alespoň pokud mám možnost zpětně posoudit podle některých nafocených prezentací), byla pro mě konference nezvládnuta, kromě přílišného členění, ještě z jednoho důvodu – nedostatečného překladu příspěvků, vedených ve francouzštině, což dělalo všeobecně jisté problémy všem francouzsky nehovořícím. Pořadatelé neměli zajištěn profesionální simultánní překlad, což je např. u akcí podobného významu v tuzemsku běžné (naposledy např. v případě konference Muzeum a změna). Přednášky překládány byly, mnohdy však dosti zestručněně bez možnosti využít předem dodaného příspěvku. Přes všechno uvedené mohu však konstatovat, že z hlediska odborného byla konference přínosem, měl jsem možnost i pohovořit s několika kolegy, se kterými se znám už z dřívějších akcí.

Popis činnosti v jednotlivých dnech

5. 6. 2014

Do místa konání konference jsem se díky dodaným materiálům dostal relativně lehce a včas a bez problémů jsem stihnul úvodní uvítací řeči ve francouzštině se stručným překladem.

Promluvil zástupce univerzity dále vedoucí katedry umění a médií a také **současný prezident ICOFOM, Francois Mairesse**. Konference byla modelově sestavena z dopoledních obecných přednášek a odpoledních konkrétnějších „workshopů“ (de facto konkrétněji tematicky vymezenými čtyřmi bloky, probíhajícími zároveň). Na tomto místě je třeba zmínit, že všichni účastníci obdrželi kromě jiných materiálů též soubor anotací jednotlivých přednášek, který mi později velmi pomohl při rekapitulaci slyšeného.

Ze tří dopoledních příspěvků stojí za zmínku zejména pojednání **J. Pedra Lorenteho ze Zaragozské univerzity** (s kterou má brněnské oddělení muzeologie uzavřeno smlouvu o výměně studentů v rámci projektu Erasmus), který se věnoval pluralitě muzeologických přístupů v moderní době, zejména v souvislosti s přístupy **tzv. nové muzeologie**, která obrací zřetel muzeí více směrem k veřejnosti. Představil též pojem **kritická muzeologie**. J. Pedra Lorenteho jsem měl možnost slyšet již před několika lety v Petrohradě, kdy jsem měl možnost se s ním i seznámit.

V odpoledních blocích jsem se zúčastnil nejprve dvou přednášek k tématu **geopolitického charakteru muzeologie Glorie Romanelly a Collete Dufrense-Tasee**. Zatímco první přednášející hovořila o rozdílných přístupech španělských a francouzských muzeí k práci s veřejností a promítané výsledky výzkumu byly zajímavé, v druhém případě, při pojednávání pojmu „**Les Best Practices**“ byly závěry poměrně nejasné a v konečném výsledku mi k pojednání tohoto tématu mnoho nepřinesly. Po přesunu jsem si vyslechl příspěvek Branko Šustara, dalšího přednášejícího, kterého jsem měl možnost slyšet už v Petrohradě – **Branko Šustar se dlouhodobě věnuje muzejní edukaci a evropským pedagogickým muzeím**. Ač téma nebylo pro mě v rámci konference ústřední, jeho příspěvky jsou velmi přístupné, s jasnými závěry. Navíc téma muzejní pedagogiky zažívá v poslední době značnou renesanci v nových podmínkách. Přednáškový cyklus byl zakončen kolem 17. hodiny. Pozdní odpoledne bylo vyplněno setkáním prezidentů jednotlivých mezinárodních komitétů, zde se mj. představily i dvě významné muzeoložky dneška – Lynn Theater a Leontine van Mensch – které jsem měl již možnost poznat na konferencích v Brně a Praze. Večer prvního dne se též konala slavnostní recepce, které jsem se však nezúčastnil.

6. 6. 2014

Dopolední blok druhého dne vyplnily opět příspěvky obecnějšího rázu, které uváděly konkretizovaný program odpolední. Za nejzajímavější považuji přednášku **Terezy Scheiner**, která je již v ICOFOMu činná po dlouhá léta – zaměřila se na **teoretickou muzeologii, dopady různých přístupů k muzeologii do poznávací oblasti**. Celkově mohu uvést, že celý blok, přinášející čtyři příspěvky, byl laděn poměrně teoreticky a ne vždy bylo porozumění snadné – mnohé lze ale očekávat od rozšířených příspěvků, které by měly ještě tento rok, nejpozději v roce příštím, vyjít v tištěné podobě.

Odpolední „ateliéry – workshopy“ byly věnovány dohromady pěti tématům. Zúčastnil jsem se několika přednášek k tématu geopolitiky, dvě z nich byly věnovány brazilské muzeologii. Muzeologie v Brazílii je na značně vysoké úrovni, v zemi se předmět vyučuje na několika vysokých školách, z toho jednou doktorský. Výuka muzeologie v Rio de Janeiru o něco málo předcházela výuce v Brně. Poté jsem se zřekl návštěvy příspěvků, věnovaných participaci a navštívil jsem dvě teoretičtější laděné přednášky, dotýkající se epistemologie. Pojednání trojice španělských přednášejících o nových tendencích v muzeologii přineslo několik poukazů na českou muzeologii (Stránský, Neustupný) a bylo spíše terminologickým výkladem, zajímavým především srovnáním pojmů základních pojmů tradiční muzeologie s muzeologií brazilskou. Další absolvovaná přednáška Effrosyni Nomikou byla věnována kritické muzeologii, dnešnímu rozdělení muzeologií, např. v případě upřednostňování předmětů či publika se směřováním opět k požadavku integrace. Z českého hlediska byla

zajímavá i přednáška Nadi Lukic, která se soustředila i na muzeologii 70. a 80. let ve východní Evropě.

Mám-li zhodnotit druhý den konference, musím konstatovat, že byl v mnoha ohledech přínosnější. U některých přednášek jsem měl již předběžnou znalost, což mi umožnilo lépe posoudit jejich kvalitu. Po zkušenostech z předchozího dne jsem trochu změnil způsob svého výběru, upřednostnil jsem přednášky, vedené v angličtině. Lituji neúčasti na přednáškách o muzejní participaci, které se mi kryly s dalším tématem.

7. 6. 2014

Závěrečný, ryze konferenční den, přinesl v dopoledním bloku zajímavý příspěvek **Oscara Navarra Rojase z Kostariky**, který pojednal **epistemologický rozměr muzeologie ve vazbě k vědám v muzeu zastoupeným či ve vazbě ke společnosti**.

Závěrečné čtyři odpolední workshopy přinesly jedno nové velké téma – **kybermuzeologii**. Ranní přednáška Anny Leschenko, jedné ze spolupořadatelek konference, s kterou se již znám z předchozích akcí, byla jakýmsi úvodním, obecným příspěvkem, ve kterém jasně poukázala na dnešní chápání **virtuality a digitalizace** a vysledovala předmět studia muzeologie. **Sheila K. Hoffman** ve svém podnětném příspěvku přinesla množství podnětů k problematice databází předmětů. Přinesla celkem čtyři hlavní závěry – slovo „uživatel“ muzejních služeb musí být nově definováno, není obráceno jen dovnitř (kurátor, tvůrce databáze) ani jen ven (veřejnost), jedná se o obě skupiny zahrnující „uživatele informací“ – jednostranný přístup k datům, resp. jednostranná produkce dat (od muzea k uživateli) je z módy – informace je pokladem muzea, pokud není člověku přístupna, půjde si ji najít jinde – je třeba redefinovat „dokumentaci“. Hodně slibovala přednáška **Martina Schärera**, jedné z největších postav současné muzeologie, která měla být věnována virtuální realitě a prožívání trojí reality člověka. Byla bohužel přednesena francouzsky a bez jakékoliv prezentace, bylo pro mě tedy velmi obtížné sledovat její obsah. Nicméně znám obdobnou přednášku z podzimní konference v Praze, téma bylo nejspíše jen mírně rozpracováno. Třetí den konference přinesl zejména velmi zajímavé téma kybermuzeologie, dotýkající se stále důležitější problematiky digitalizace. Jako do jisté míry populární se ukázaly i příspěvky věnované budoucnosti muzeologie. Svojí druhou částí pokračoval blok věnovaný participaci, konferenci uzavřela příznačně s příspěvkem Participatory Museum: New Days of Dealing with the (Contested) Past? Linara Dovydayyte z Litvy.

8. 6. 2014

Čtvrtý den konference byl věnován **exkurzi do galerie a amfiteátru**, s vazbou na paleontologii a také návštěvě muzea evoluce. Na tuto exkurzi jsem se nepřihlásil, neboť jsem závěrečný den a půl chtěl věnovat návštěvě některých pařížských muzeí, včetně muzeí technických.

Pomineme-li množství architektury, které by šlo se sbírkami technického muzea svázat, je Paříž z „technického“ hlediska známá i jinak. Ikonu historické Paříže, Eiffelovu věž, lze směle považovat za vynikající stavitelské a architektonické dílo – nejen turistickou atrakci. Ikonu moderní Paříže – Centre de Pompidou, tyčící se uprostřed města, lze také považovat, pokud jde o architektonické ztvárnění, za architekturu industriálního charakteru, vystavující na odív vně plášť budovy obvykle uschovávané technické zařízení – vzduchotechniku, rozvody vody, elektřiny. Tato stavba je navíc velmi inspirativní tím, že tematicky zahrnuje velmi širokou paletu oblastí (výhradně se vážících ke kultuře) v jednom místě a stává se tak centrem střetávání. Z muzejního hlediska je pozoruhodný vstup, který je v úrovni ulice a dochází tak k propojení venkovního a vnitřního prostoru. Obě památky jsem navštívil. Odpoledne jsem měl možnost kromě **Musée d'Orsay** navštívit i **Musée des arts et métiers**, jakousi obdobu Národního technického muzea. Muzeum sídlí překvapivě zčásti v bazilice. Ač zahrnuje ve svých sbírkách množství velice zajímavých předmětů a dle ohlasu kurátorů z prohlídky dovezeného katalogu i značně vzácných, návštěvou jsem nebyl příliš uspokojen. Na jedné straně v muzeu zrovna probíhala moderně laděná výstava, věnovaná televiznímu vysílání, na straně druhé byly návštěvníkovi představovány poměrně rozsáhlé sbírky ve starých, dnešním požadavkům neodpovídajících vitrinách. Téměř celá expozice působila

romantizujícím dojmem, který ovšem zrovna prezentaci techniky dle mého nepřísluší. Odlišné (od NTM) bylo i pojetí expozic – nešlo o tématicky srozumitelné celky, mnohdy byly předměty z různých oblastí řazeny spíše do chronologických celků. Tento přístup by snad mohl být zajímavý v případě scénického zpracování, nikoli však při vystavení stroje vitrinovém, tradičním. Prostor baziliky je vyplněn zvláštní konstrukcí, po které návštěvník může stoupat a prohlížet si exponáty, např. automobily. I zde jsem měl značný problém se způsobem prezentace, nepříslušejícím prostoru. Prezentace automobilu v řezu je z muzejního hlediska též více než sporná. Zajímavým exponátem bylo bezesporu Foucaultovo kyvadlo.

9. 6. 2014

Poslední den služební cesty jsem opět vynechal oficiální program (návštěvu galerie gobelínů a souvisejících výstav) a navštívil jsem poslední dvě instituce. Dopoledne jsem věnoval relativně rychlé návštěvě galerie **Louvre**. Především o dostavbě/výstavbě nových vstupních prostorů (Leoh Ming Pei) hovořím na přednáškách z muzejní architektury jako o jedné z nejdůležitějších staveb konce 20. století – i z důvodu začlenění do kontextu historické stavby.

Odpoledne jsem navštívil **Musée national de la Marine** – Námořní muzeum, mj. i v souvislosti s výstavou, věnovanou námořnictvu, která byla zpřístupněna v NTM. Expozice byla značně zastaralá, přinášela však i tak několik příjemných překvapení. Mezi ta řadím zejména nápadité zpracování prezentace „ozdobných“ prvků lodí na naznačených trupech. Drtivou většinu exponátů však tvořily modely lodí pod poklopy. Celé velké sály byly věnovány malbě s námořní tematikou – téma je to veliké, nicméně při shlédnutí více děl na jednom místě se ukáží určité problémy. Pro mě je to např. tématické zaměření – pozorovateli záhy dojde, že zdaleka nejzajímavější se malířům jevily námořní bitvy a obrazy hořících lodí zaplňují opravdu celé stěny. Podobně jako u technického muzea je však třeba zmínit interaktivní obrazovky, vklíněné do starých expozic a přinášející zajímavou formou množství doplňujících informací. Každému návštěvníkovi Námořního muzea asi též utkví vystavený skafandr.

23. 6. 2014

Mgr. Václav Rutar

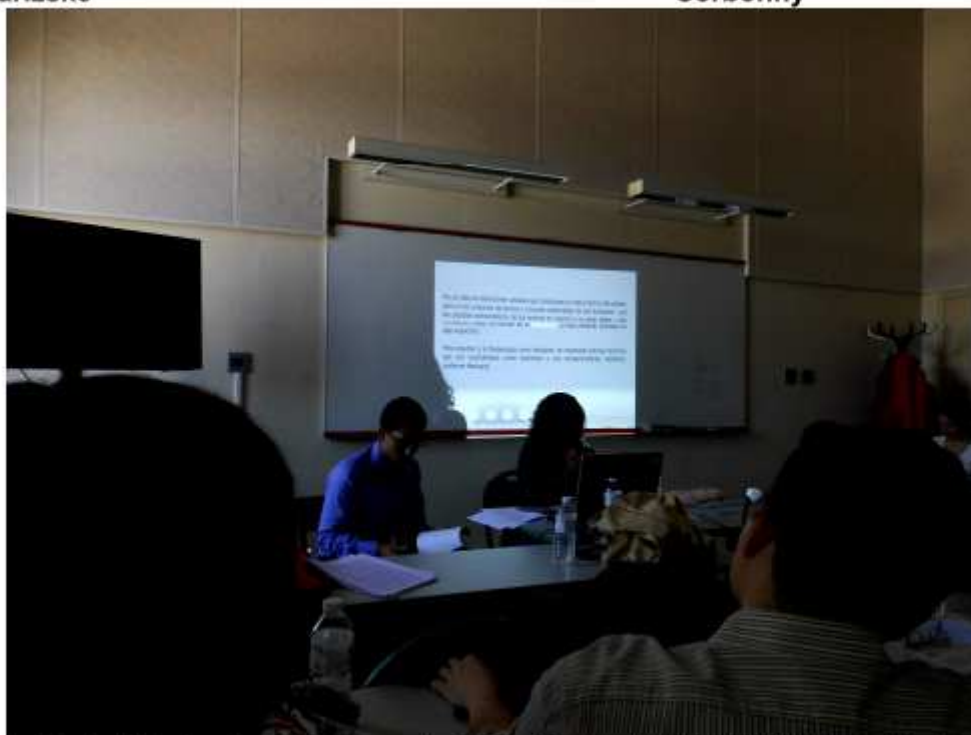
Obrazová příloha

**Grand Hotel Clermont
sále pařížské**

**Dopolední přednáška v historickém
Sorbonny**

Přednáška Luciany Menezes de Carvalho s citací českých muzeologů

Martin R. Schärer – přednáška v bloku o kybermuzeologii

Industriální architektura Centre de Pompidou

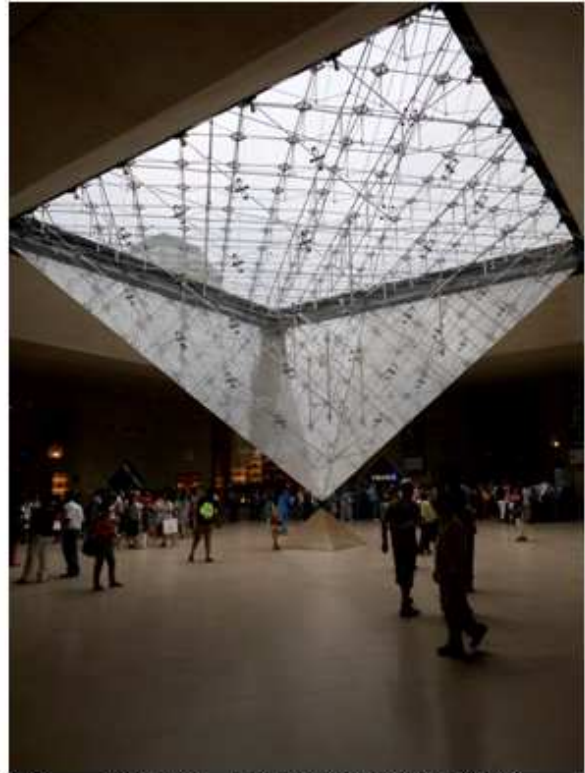
Musée d'Orsay, budova bývalého nádraží

Vhled do expozice Musée des Arts et Métiers

Musée des Arts et Métiers – instalace v bazilice
Ming Pei

Louvre – vstupní prostor, lech
Jean Nouvel

Musée national de la Marine – prezentace výzdoby lodí